

mert hiszen már az első bázei egyezményre vezető közös hitelezői konferencia megállapította, hogy a főváros törzsvagyona értékesítésre nem alkalmas, minnekfolytán el is határozták, hogy eltekintenek a törzsvagyon elidegenítésétől.

Számolnunk kell azzal, hogy Adamson úr mégis úgy vélne, hogy az egyik, vagy a másik vagyontárgy mégis csak alkalmas lenne arra, hogy a hitelezők számára, illetőleg javára birtokba vagy sequestrum alá vétessék, ez esetben nyomtatékosan és újból rá kell majd mutatnunk arra, hogy a törzsvagyonnak, vagy csak valamely részének elvétele, illetőleg értékesítése, a főváros anyagi helyzetét oly mértékben ronthatná meg, hogy a főváros tartozásának további fizetését tenné kétséges, ami viszont szemben áll a hitelezők érdekeivel. Erre ugyan a főváros a hitelezőkhez intézett szeptember 12-iki levelében már rámutatott, úgy látszik azonban, hogy szükség lesz még a helyzet teljes megvilágítása céljából további érvelésre is.

Mr. Barde és Van Nierop

Ez a szakértők, vagy ezeknek valamelyike a törzsvagyon irányában tájékozódni, úgy ezt valószínűen Barde úrnak köszönhetjük, bár Van Nierop úr sem tartozik azok közé, akik egykönnyen be tud-

ják látni, hogy a háború és a forradalmak következtében mennyire leszegényedett a magyar főváros. Van Nierop fenyegetőzik állandóan a sequestrummal („scule la solution surcaptive d'éviter la séquestre serait un versement pur et simple de la Municipalité à l'association"). A szakértők vizsgálataira vonatkozóan a legutóbb kötött bázei egyezmény IV. cikke egyébként csak annyit mond, hogy a bizottságnak jogában lesz a város pénzügyi helyzetére vonatkozólag minden oly felvilágosítást, melyet kívánna, kieszaközölni, még pedig akár abból a célból, hogy a törvényhatóság részéről a végleges rendezés iránt teendő javaslatok elbírálhatók legyenek, akár abból a célból, hogy azok alapján maguk a kötvénybirtokosok képviselői készíthessenek el javaslatokat.

Az első bázei egyezmény IX. és X. pontjaiban a végleges megegyezés létesítésére vonatkozóan előírt határidőket 1925 július 1. napjára, illetőleg 1925. év végéig halasztották el. Ez év végéig tehát meg kell kötni a végleges megegyezést. Ennek ratifikálásában már aktív része lesz az új törvényhatósági bizottságnak. Videat consules! Egy rossz egyezmény nemcsak megállíthatják, de vissza is vehetik évtizedekre ennek a városnak merész ívekben megindult, bár pillanatnyilag stagnáló fejlődését.

(Bjn.)

Mennyivel tartozik Budapest

CSUPOR JÓZSEF székesfővárosi pénzügyi tanácsnok előadása

A Magyar Közgazdasági Társaság felolvasóülésén Csopor József székesfővárosi pénzügyi tanácsnok igen nagy érdeklődés mellett előadást tartott Budapest kölcsönneiről. Ezt a mindenképen nagy érdekű és igen értékes előadást ismertettük a következőkben:

Magyarország önrendelkezési jogának az 1867. évi kiegyezéssel történt helyreállítását utáni feladatok egyik legfontosabbja az ország közlekedési hálózatának egy központba való bekötése, ami maga után vonta a jövő fővárosnak oly szabályozását, amely úgy a hazai, mint a nemzetközi forgalom legmesszebbmenő igényeit kielégíthesse. A konzervatív Buda főváros, mint a kormányhatóságok székhelye, a vidékies Óbuda s a már fejlettebb Pest sz. kir. város, jellemzéstül elég annyit megemlíteni, hogy a legfontosabb városépítési feladatok a vízzel való ellátást és a szennyvizek levezetését egyformán a Dunára bízta. Ennek a feladatnak felsejében kényeszerítette a várost, hogy az 1868. évi LVII. t. cikkel Pest sz. kir. város halasztást nem tűrő középítkezésekre 3 millió forintot, továbbá az 1871. évi XII. t. cikkel Csatornázásra 5 millió forintot költözt, mindkettőt 33 évi törlesztéssel feleljen. Ezekből épült Pest város első (Lindley-féle) vízvezetéke, marhaközvágóhíd, az V. ker. Vigadó toldaléka, az Erzsébetvárosi kioszk, az artézi kút s néhány iskola. Egyébként Buda főváros már 1859-ben egy 50 év alatt visszafizetendő 2 millió forintot sorsjegykölcsönt vett fel a bécsi Schuller I. G. bankház útján, amelynek kedvezőtlen átvétel áróllyama (75 százalék) csak mintegy 700.000 forintot juttatott a beruházások céljaira. Sőt az abszolútisztikus korszakból is származtak leginkább bécsi nagybankoktól felvett kölcsönök, amelyeket 1885-ben fizettünk vissza. Az 1870. X. t. c., amely a Duna folyamának a főváros melletti szabályozásáról s egyéb közmunkákról szól, 24 millió forint effektív államkölcsönt engedélyezett, amely utóbb az 1870. évi 30 millió forintot nyereségekölcsön alakjában valósult meg. Ennek a kölcsönnek fedezetül szolgált a Lánchíd és az új hídak jövedelme, az összekötőhídon bécsi mézesáknént fizetendő 1 krajcár és mindazon vállalatoknak adópótléka, amelyek igazgatósági székhelye osztrák államterületen volt. Ez a törvény már reávilágít a főváros nemsokára bekövetkező egyesítésére és a mi szempontunkból legnevezetesebb ennek a törvénynek az a rendelkezése, mely a két várost arra kötelezi, hogy rendes jövedelmeinek legalább 50 százalékát közművek létesítésére és fenntartására fordítsák s így ez a törvény közvetve nem csekély mértékben járult hozzá a későbbi Budapest kölcsönfelvételi kényserhelyzetéhez, miután a nagyobb szabályozásokat a közmunkatanács feladatává tette, de az óriási kiadásoknak fedezeti alapját nagyon is elégtelenül javadalmazta.

Alig röpített el két rövid év, már a „Budapest fővárosi törvényhatóság alakításáról és rendezéséről” szóló 1872. évi XXXVI. t. c. kimondotta Buda és Pest sz. kir. fővárosoknak és Óbuda mezővárosnak budapest fővárossá való egyesítését. Ennek a törvényeknek rendelkezéseiből a vagyonkezelésre és háztartásvitelre vonatkozólag megemlítendő az, amelyek a főváros összes önkormányzati és közgazdasági költségeit az egész főváros területére egységesen százalékos adókulcs alapján kivetett községi pótlékkal kell fedezni. A főváros közvetett államadók után is vehet ki községi pótladót, illetveket, helypénzeket, vámoikat szedhet és az állam részéről igénybe nem vett új adókat hozhat be. A főváros egyesítése nem a legkedvezőbb körülmények között ment végbe. A lakosságot megzúdító kolerajárványt az 1873. évi pénzügyi krízis követi, lassanként azonban mégis derengeni kezdett és az egyesített főváros az 1880. évben felvehette a Pesti Magyar Kereskedelmi Banktól az első 6 millió forintot 5 százalékos kötelezvény kölcsönét, amely 1881 szeptember elsejével kezdődőleg 40 év alatt volt visszafizetendő. Ebből a kölcsönből épült a Szent István közútház, a közraktár, az elevátor, a balparti és jobbparti vízmű s egyéb pótlóépítmények. Az ekkor felvett kölcsön ilyenképen hamarosan kimerült s egyes ha-

laszthatatlan nagyobb beruházásokat kénytelen volt a főváros 5 százalékos házi kölcsönökből fedezni. A haszthatatlan beruházások szaporodtak s így három helybeli s egy bécsi pénzügyintézetből az 1886-1887. és 1890. években összesen összesen két és félmillió forintot 5 százalékos függőkölcsönt vett fel, amelyhez hozzájön még az 1889. évben ugyancsak az alapítványi pénzekből évi 10 százalékos költségkerület tőkétörlesztés mellett felvett 990.658 forint 5 százalékos közevőkölcsön, amelyből a kőbányaiút, a Dohány uca, a Csömöri út, a Soroksári út épült és nyert kiszélesítést a Kerepesi út.

A fevetti kisebb kölcsönök egész hosszú sora következik, amelyeket egyes objektumok létesítésére használtak fel ebből a feldolgozott gazdálkodásból végül az 1890. év hozta meg a szabadjúrt; ekkor sikerült a fővárosnak az első nagyobb fejlődésének megfelelő kölcsönt felvennie, amely 25 millió forintot szolgált s ötven év alatt kellett törleszteni. Ezt a 4 és fél százalékos kölcsönt a Magyar Általános Hitelbank vezetésével 10 helybeli pénzügyintézet vette át. Ebből a kölcsönből visszafizette az összes előző törlesztéses függőkölcsönöit és a fennmaradt 12.3 millió forintból rövid négy év alatt vízvezeték, vásárcsarnokokra, iskolákra és közútházakra jutott kisebb-nagyobb összeg. Már 1895-ben ismét újabb beruházó pénzfórást után kellett látni és sikerült is a helybeli pénzügyintézetektől 6 millió forintot 5 százalékos függőkölcsön alakjában megszerezni. 1896. év végén vonult nyugalmába Kammermayer Károly a fővárosnak az egyesítés óta volt érdemes polgármestere s utána Márkus Józsefnek jutott feladat a beruházókölcsön perktulálása. Ez a beruházókölcsön az 1897. évi 100 millió koronás, 4 százalékos 50 éven át törlesztendő kötelezvény-kölcsön volt, amelyet szintén a helybeli pénzügyintézetek nyújtottak. Az államkölcsönöknek 1902-ben történt konvertálása megérlette a főváros számára az 1890. évi 25 millió forintot 4 és fél százalékos kölcsönnek konverzióját 4 százalékosra.

Az 1896. évben beszüntették az alapok pénzkészleteiből dívott tízéves kölcsönvételeket s így kénytelenek voltak a beruházási kölcsönökből nagyobb összegeket elvenni. Ilyen körülmények között volt kénytelen a főváros a Pesti Hazai Első Takarékpénztár Egyesülettel és a Jelzálog Hitelbanktól az 1904. évben 20 millió koronás 20 év alatt visszafizetendő 4.2 százalékos burkolókölcsönt felvenni. A törvények nyomán kialakuló nagyvonalú városkeretnek a magánépítő tevékenység részéről való kitöltése nagyon elmaradt, a milleniumi rendkívüli árnyokban fokozódó tevékenységet majdnem egy évtizeden át tartó pangás váltotta fel, a magánépítkezés szinte megszűnt s a bekövetkező nagyobb bajok megelőzése végett foglalkozni kellett a kislakás szükségletnek községi bérházépítés útján való kielégítésével. Halmos János polgármesternek 1906. évben bekövetkezett nyugalmabonulása után dr. Bárczy István lett a főváros új polgármestere, aki a nagy és tartalmas programjából a kislakáskérdést annyira égetőnek találta, hogy az 1907. évben 10 millió koronás 3 év múlva visszafizetendő folyószámlakölcsönt vett fel a helybeli pénzügyintézetektől. A nagy munka megindult, amelynek során a törvényhatóság végül is a beruházások szakadatlan bejelentésével leszámolni óhajtván, hozzáfogott egy 10-15 éves beruházóprogram kidolgozásához. Ennek az összesen 70 millió koronára rugó program első részletét 170 millió koronára névterékű kölcsön felvételét tűzték ki, s mindaddig, míg ez effektuálódik, az előbb említett 10 milliós folyószámlakölcsönöz egy 20 milliós folyószámlakölcsönt nyújtott a Magyar Bank ugyancsak három évre. Ezen kétféle helybeli függőkölcsönnek esedékessége, továbbá a helybeli pénzügyintézetek az állandó befektető értékekkel szemben tanúsított tartózkodása, valamint a magánkézben levő üzemek engedélyidejének lejáratára és ezzel kapcsolatban az a törekvés, hogy ezek az üzemek a főváros részére megszerzessenek, a főváros figyelmét a külföld felé terelte. Több ajánlattevő jelentkezett is, akiknek feltételei azonban olyan súlyosak voltak, hogy a komoly tárgyalások csak 1909. év végén indulhattak meg, amikor is megérkezett a LloydsBank és Neumann Lucbech Co. londoni cégnek 2 millió fontról szóló ajánlata, amely

szerint a kölcsön 1910. február 1-től fogva évi 4 százalékkal kamatozik s 50 év alatt törlesztetik. A kölcsön átvételi ára 91 és fél, illetőleg 90 és 1 fél százalék, a font budapesti értékesítésének eredménye pedig 43.509.485 korona és 93 fillér. Ez volt az első a mostani tárgyalások folyamán „angol kölcsön” elnevezés alatt ismert külföldi kölcsönünk.

A függőadóságok kifizetése után 32 millió maradt, a befektetések sietve folytak, november végén 12 millió korona áll rendelkezésre és ezzel az effektív fizetéseket a következő tavaszig el lehetett volna látni, ha közbe nem jön a gázgyár megváltása, amelynek 20.3 millió korona értéke egyszerre volt 1910. dec. 15-én fizetendő. Ebben a szorult helyzetben felújítják a már visszafizetett 10 és 20 milliós folyószámlakölcsönöket, de ezeket is ki kellett fizetni s ezért 1911. május 31-ig a helybeli pénzügyintézetektől ismét 40 milliós folyószámlakölcsönt vettek fel. Ezeknek hatása alatt a pénzügyi ügyosztály újabb 60 milliós kölcsön felvételét ajánlotta, amelyre 3 ajánlat érkezett be a Magyar Általános Hitelbank vezetésével álló bankcsoporthoz és a négy francia bank által ajánlott 105 millió koronás 4 százalékos kölcsönajánlat. Bár számszerűleg a Magyar Bank ajánlata mutatkozott a legjobbnak, a főváros a francia ajánlatot fogadta el. Ez volt a második, a mostani tárgyalások folyamán „francia kölcsön” elnevezés alatt ismert külföldi kölcsönünk. Mivel azonban a 270 milliós kölcsönprogram az újabb engedélyezett beruházások miatt már-már túl volt haladva, 1912. elején a két külföldi kölcsönkészsége teljesen kimerült s egy éven belül újabb 50 millió koronára volt szükség. Ezért a közgyűlés 50 millió koronás függőkölcsön felvételét határozta el, mely összeg két év alatt visszafizetendő pénztárjegyek kibocsátásával volt beszerzendő. A megkezdett beruházások folytatása és az újabb engedélyezett megkezdése különböző függőkölcsönök tesz szükségessé, amely végül is a Dresdner Banktól és a vele szövetséget nemzeti pénzcsoporttól 150 millió koronás, 4 és fél százalékos törlesztőkölcsön felvételére vezetett, amelyet a mostani tárgyalások folyamán német márkás kölcsönnek neveznek.

Ebből a három nagy beruházási kölcsönből középítkezésekre 84.4 millió, közoktatásügyi célokra 38.7 millió, közlekedési és köztisztasági berendezésekre 34.9 millió, gazdasági beruházásokra (Szent Gellért-szálló és gyógyfürdő, Széchenyi-gyógyfürdő) 33.2 millió, népjóléti intézményekre 27.7 millió, közegészségügy céljaira 25.5 millió, városszabályozás céljaira 23.1 millió, közlekedésügyi, kenyérgyár, központi vásárcsarnok stb. céljaira 7.8 millió, népszálló, népháza 6 millió, s végül különfélekre 2.7 millió jutott. Az összes beruházások 284.1 milliót tettek ki, a kölcsönöknek tiszta hozadéka azonban csak 264.4 millióra rugott, úgy hogy 16.7 millió hiteltállással állunk szemben. Ez a hiteltállás látzólagos, amennyiben a beruházások elszámolása még nincs lezárva.

A német márkás kölcsön felvétele évében kitört a világháború, amely a külföldi kölcsöntörlesztést megszüntette s miután a német márkás kölcsönnek 1919. július hó 1-én esedékessé javadalmazása sem került kifizetésre, ennek rendezése is beleolvadt a másik két kölcsön rendezésének komplexumába. A háború alatt a helybeli bankoktól három kölcsönt vettünk fel az 1916. évi 30 millió koronás, 60 év alatt törlesztendő 6 százalékos, az 1918. évi 150 milliós, 60 év alatt törlesztendő 4 és fél százalékos és a tanácskörtársaság után a három havi 20-20 milliós 5.3 százalékos váltókölcsön és egy 15 milliós 5 és fél százalékos folyószámlakölcsönön kívül egy 200 milliós 60 év alatt törlesztendő 4 és fél százalékos kölcsön (1920). Miután az állam a szanalás következtében a tisztviselői illetményekhez való hozzájárulásokat beszüntette, a főváros egy 48 milliárd koronás kölcsönt kapott, amely az év június hó végéig lesz visszafizetendő 10 százalékos kamattal együtt. Ehez hozzájön még a munkanélküliség enyhítésére adott 15 milliárdos kölcsön, a főváros épületeinek tartozásaira. Ez is folyó év végéig kell visszafizetnünk 14 és fél százalékos kamattal.

Végül megemlítendő az Országos Lakásépítő Bizottságról kapott 368 milliós kölcsön, amely 1929. év végéig fizetendő vissza 13 százalékos kamattal és két százalékos jutallékkal. Sipőcz polgármesterségének idejére esik a kölcsönökkel kapcsolatosan egyfelől az az intézkedésünk, hogy az összes belföldi kölcsönünk még törlesztetlen kötelezvényeit kisorsoltuk, illetőleg az 1920. évi ez évben fogjuk kisorsolni, másfelől a tárgyalások megkezdése a külföldi hitelezőkkel, amelyek két ízben, 1923. év és 1924. években az év végéig terjedő kétféle ideiglenes megegyezést eredményeztek. E pillanatban külföldi hitelezőink képviselői a főváros pénzügyi és gazdasági helyzetének tanulmányozása végett köztünk időznek, reméljük, hogy a végleges rendezést a főváros teherviselőképességének számbavételével kellőképen előkészítik.

Kizárólag prima
POROSZ SZENET
 ólomzárólt zsákokban is,

TUZIFÁT
 fuvartételekben legelőszóbban azonnal szállít!
Steinberger
 gözfavágó és szentélepe V, Vág uca 23. Tel. 117-11